- Duurzaamheid
- Klimaat
- Klimaatverandering

Thema

Tekst Bas de Jong MSc RA
Drs. Paul van der Zwan EMIA RO
Beeld NFP Photography

Is het

5 vóór of 5 over 12?

Klimaatverandering zorgt voor steeds extremer weer. Weerrecords worden gebroken. Australië werd onlangs geteisterd door enorme bosbranden. Tegelijkertijd zien we als onderdeel van een pakket klimaatbeschermingsmaatregelen in Duitsland dat langere treinreizen goedkoper worden gemaakt. Klimatoloog en meteoroloog Reinier van den Berg over klimaatverandering en de verantwoordelijkheid van bedrijven hierin.

Zijn de maatregelen die we treffen voldoende of zijn we te laat om klimaatverandering tegen te gaan?
"Klimaatverandering is inderdaad 'hotter' dan ooit en het krijgt steeds meer aandacht in de dagelijkse media. Onlangs in Australië, en daarvoor in Siberië of in de Amazone, en hier in Nederland afgelopen zomer. Het zijn dan met name hitterecords, waar kouderecords ook mogelijk zijn. De kouderecords zijn echter vele malen zeldzamer dan warmte en hitterecords. Het is duidelijk dat klimaatverandering leidt tot extremer weer en bizarre records. Records waarvan je misschien als meteoroloog tien tot twintig jaar geleden had gedacht dat nooit mee te maken, maar die ondertussen werkelijkheid zijn geworden. Klimaatwetenschappelijk weten we ook waar dat door komt. Toch is er nog steeds een klimaatdebat gaande tussen klimaatontkenners en klimaatalarmisten. Dat is eigenlijk heel apart, want het gaat hier om klimaatwetenschap. Op basis van gedegen internationaal onderzoek blijkt keer op keer dat de prognoses van vele decennia geleden en de theorieën van honderd jaar geleden als puzzelstukjes in elkaar passen. Klimaatwetenschappelijk is het ei allang gelegd en dan spreek je van het feit dat de wereld opwarmt door de massale uitstoot van broeikasgassen. Hoe zekerder we het weten en hoe harder we het roepen, hoe scherper de polarisatie op gang komt. Er wordt ook geïnvesteerd in 'klimaatontkennen', wat vaak niets anders tot doel heeft dan twijfel zaaien.
Dus klimaatwetenschappelijk zijn we er allang uit, maar het verzet groeit. De noodzaak tot verandering wordt hier in Nederland ook gebagatelliseerd door te zeggen dat onze miljardeninvesteringen tegen klimaatverandering geen significante impact hebben op het opwarmen van de aarde. Dit klopt feitelijk niet, want Nederland is voor 0,5% verantwoordelijk voor de wereldwijde uitstoot van broeikasgassen."

Zijn zaken nog terug te draaien?
"Ik zeg in mijn lezingen vaak dat het eigenlijk al 5 over 12 is. We zien dingen die nog maar moeilijk zijn terug te draaien. Als je kijkt naar het smelten van het ijs in de poolgebieden, dan zou dat best al over een drempel heen kunnen zijn. Je moet dat zien als een feedback-loop, zichzelf versterkende effecten. Als je het warmer maakt smelt er ijs, waardoor het restant ijs sneller smelt. Daar komt nog bij dat ijs zonlicht reflecteert, waardoor bij minder ijs meer zonlicht in staat is water op te warmen.
Die feedback-loop zie je nu ook in Nieuw-Zeeland waar de gletsjers bruin kleuren door de asdeeltjes van de bosbranden in Australië. Bruin absorbeert meer zonlicht dan wit, dus die sneeuw gaat nog sneller smelten. Dergelijke feedback-loops zijn onvoorspelbaar en daardoor moeilijk te modelleren. Daarmee hebben deze loops dus een onverwachte uitwerking op de voorspellingen uit onze klimaatmodellen."

De VS hebben zich recentelijk teruggetrokken uit het Klimaatakkoord omdat het 'een oneerlijke economische last' zou betekenen. Is de hoop vervlogen?
"Nee dat denk ik niet. De VS kunnen zich er wel met veel tamtam uit terugtrekken, maar tegelijkertijd is er juist in de VS een enorme beweging gaande, een revolutie in clean

Over...

Meteoroloog Reinier van den Berg is al jarenlang actief als weer weerman voor onder andere RTL. Daarnaast heeft hij boeken geschreven en is hij spreker, dagvoorzitter en geeft hij lezingen over klimaatverandering.

technology. Tesla is daar een voorbeeld van. Model 3 is de bestverkochte auto in Nederland en inmiddels is Tesla winstgevend. Het aandeel zit behoorlijk in de lift, terwijl men een paar jaar geleden nog riep dat Elon Musk niet helemaal spoort en dat Tesla nooit uit de rode cijfers zou komen. Ik ben ervan overtuigd dat subsidies om de innovatie en de transitie op gang te brengen een goed idee zijn, maar daarna moeten die subsidies zo snel mogelijk worden teruggetrokken en moet het zichzelf kunnen bedruipen. Er moet een financieel gezond plan ten grondslag liggen aan de transitie naar clean technolog. Er moet winst kunnen worden gemaakt, want dan gaan de financiële wetten gelden en gaat het als een 'olievlek' over de wereld. Want natuurlijk ga je elektrisch rijden als het sneller, schoner en goedkoper is. Ik ben ervan overtuigd dat elke Nederlander die over vijf jaar een nieuwe auto koopt, een elektrische koopt. Nu is het nog voor de happy few, de prijzen zijn nog hoog en er is nog wat actieradiusvrees, maar over vijf jaar is dat volledig verleden tijd. Naast de financiële motivator is er ook het belang van het milieu en dat zie ik veel bij jongeren terug. Zij zijn zich bewust van het feit dat er geen 'Planet B' is. Dat zie je terug in zuinig met energie omgaan en bijvoorbeeld minder vlees eten."

Gaat het spreekwoord 'alle kleine beetjes helpen' hier ook op?
"Ja, kleine gedragsveranderingen hebben wel degelijk zin, maar we moeten het wel allemaal doen. Ik definieer altijd drie niveaus: de overheid, het bedrijfsleven en de consument. Het moet een harmonie zijn van regulering vanuit de overheid, duurzamere diensten en producten vanuit het bedrijfsleven en de consument die duurzamere keuzen maakt. Die drie samen kunnen de klok terugdraaien. Er is dus nog hoop, maar de tijd gaat snel en ieder jaar dat je discussieert en de uitstoot op gelijk niveau blijft, is verloren tijd. In 2019 is de uitstoot zelfs licht gestegen, niet in Nederland, maar wel wereldwijd. In Nederland is de uitstoot 21% verminderd ten opzichte van het peiljaar 1990 terwijl we met meer mensen zijn en meer auto's, computers en telefoons gebruiken. Dus we hebben best wel wat gedaan. Maar wereldwijd is de CO_2-uitstoot nog steeds stijgende, minder hard, maar het stijgt nog steeds. Zelfs als de uitstoot vanaf nu op peil blijft, dan is dat nog veel te veel. De uitstoot moet uiteindelijk naar nul en dat is nog een lange weg met een toenemende wereldbevolking en groeiende welvaart en consumptie per persoon."

"Of je nu een politieke partij bent, een land, een gemeente of een bedrijf: er kan kracht uitgaan van het laten zien dat je bewust en duurzaam, ofwel groen, bezig bent"

Wat betekent duurzaamheid voor u en wanneer zijn we de ander te groen af?
"Wat het voor mij betekent is dat – of je nu een politieke partij bent, een land, een gemeente of een bedrijf – er kracht kan uitgaan van het laten zien dat je bewust en duurzaam, ofwel groen, bezig bent. We hebben het al over auto's gehad, maar als je als autobedrijf veel duurzamer en verder bent dan de concurrent, dan gaat dat je winst opleveren. Tesla is een makkelijk voorbeeld dat natuurlijk ook te maken heeft met subsidiebeleid. Maar ook zonder subsidiebeleid hebben ze de deur opengezet naar elektrisch rijden: het is hip, het is snel en het is schoon.

En zo zijn er veel bedrijfssectoren zoals bijvoorbeeld de financiële sector. Triodos en ASN hebben de reputatie de meest duurzame banken te zijn, maar ook de inzet van de grote banken op dit gebied is flink. ASR, ING, Rabobank en ABN AMRO, ze hebben allemaal actief beleid gericht op duurzaamheid. De Rabobank heeft bijvoorbeeld klimaatvriendelijke hypotheken. De ABN AMRO heeft hun hypotheekadviseurs opgeleid zodat ze de klant goed kunnen adviseren over hoe je een huis kunt verduurzamen."

Duurzame bedrijfsvoering: gaat dat ten koste van de winst? Of is het een kwestie van hoe je winst meet?
"Ik vind het erg van nu en hopelijk nog meer van de toekomst, dat we winst ook meten in maatschappelijke impact die je als onderneming hebt en niet alleen in financiële winst. En steeds meer bedrijven doen dit ook. Ik zie bedrijven die een deel van de winst herinvesteren in maatschappelijk relevante of natuurrelevante projecten. Ik ben zelf groot fan van bosbouw, waarbij bedrijven een deel van de winst investeren in herbebossingsprojecten in Nederland of internationaal. Dat gaat weliswaar ten koste van de financiele winst en het zijn harde euro's die je maar een keer kunt uitgeven, maar de winst in de breedste zin van het woord neemt wel toe."

Gaat het meer om maatschappelijk rendement van organisaties dan puur financieel rendement?
"Ja, als je rendement voor de natuur als onderdeel ziet van het maatschappelijk rendement. Ik vind de trias van people, profit en planet een mooi uitgangspunt daarin. Ik zie dat traditionele beursgenoteerde bedrijven primair zijn geïnteresseerd in profit, terwijl familiebedrijven sterker zijn in de people- en de planetkant, omdat zij minder vatbaar zijn voor invloeden van aandeelhouders die vooral geïnteresseerd zijn in financieel rendement. Dit betekent niet dat beursgenoteerde bedrijven dit niet doen, want daar bestaan ook genoeg voorbeelden van, maar ik denk dat het voor familiebedrijven eenvoudiger is maatschappelijke impact ten laste van financieel resultaat te realiseren dan voor beursgenoteerde ondernemingen."

Welke verantwoordelijkheid hebben organisaties ten aanzien van het klimaat?
"Misschien is die wel hetzelfde als de verantwoordelijkheid van de consument. Rentmeesterschap vind ik hier een passende term, omdat hierin de zorggedachte goed doorklinkt. De maatschappelijke verantwoordelijkheid die wij allen als buren naar elkaar hebben, bijvoorbeeld dat je de hond niet op de stoep zijn behoefte laat doen, of dat je afgestoken vuurwerk opruimt, die verantwoordelijkheid hebben bedrijven ook. Hoe gaat een bedrijf om met de middelen die zij aan de natuur onttrekken en wat geven ze terug? Daar moet een bedrijf zijn verantwoordelijkheid voor nemen en ook verantwoording over afleggen."

Wat vindt u van de verantwoording van organisaties over hun duurzaamheidsbeleid?
"Ik denk dat de voorbeelden daarvan zeer divers zijn. Er zijn bedrijven die in hun jaarrapportages zeer summier opnemen welke stappen zij op het gebied van duurzaamheid hebben genomen. Er zijn ook voorbeelden van bedrijven die zeer gedetailleerd inzicht geven in de duurzaamheidsontwikkeling. Daar zie je dat de duurzaamheidsstrategie onderdeel is van het beleidsplan."

"Awareness moet met heldere communicatie worden overgebracht, met een verhaal waar geen speld tussen te krijgen is"

Hoe kan de internal auditor bijdragen aan het thema duurzaamheid in de organisatie?
"Realiserend dat er een paar duizend internal auditors in Nederland zijn, geloof ik zomaar dat dat een dwarsdoorsnede is van de Nederlandse maatschappij en dat een x% met duurzaamheid en het klimaat niet zoveel heeft. Misschien begint het wel met de awareness op kennisniveau 3.0 te brengen. Internal auditors moeten bijscholing krijgen op het gebied van rentmeesterschap en begrijpen wat er met het klimaat aan de hand is, zodat ze de urgentie om te handelen zien. Als het mainstream wordt dat vooroplopen in duurzaamheid kansen biedt voor bedrijven en auditors gemotiveerd worden bedrijven op een hoger plan te krijgen, dan wordt de baan van auditor nog waardevoller en kunnen zij hun invloed binnen het bedrijf vergroten. Dat zou gaaf zijn. Je hebt vanuit de positie van internal auditor in het bedrijf een waanzinnige kans om jezelf te laten zien en de directies en raden van commissarissen inzicht te geven in duurzaamheidsvraagstukken."

Tot slot: welke boodschap wilt u ons meegeven?
"Denk in kansen. Als je denkt aan de bosbranden in Australië dan kun je vleugellam raken. Dat is zo groot, wat gaat de prijs van een treinkaartje in Duitsland daaraan veranderen? Onttrek je aan het doemdenken, ondanks dat dit wel op zijn plaats is. We moeten erbovenuit stijgen. Als we het zover hebben laten komen met 7 miljard mensen, dan kunnen we de klok ook terugdraaien naar 5 vóór 12. Wetenschappers zijn goed in staat te signaleren dat het 5 over 12 is, maar zijn niet zelden minder in staat die boodschap helder te communiceren. Heldere en transparante communicatie is waar het momenteel aan ontbreekt. Awareness moet met heldere communicatie worden overgebracht, met een verhaal waar geen speld tussen te krijgen is. Heldere communicatie is essentieel om de wereld verder te brengen." <<